

УДК 347.78.01

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.1.51>

ПРАВОВА ОХОРОНА БАЗ ДАНИХ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ПРАВОМ ЄС

Лопатнюк В.А.,
*здобувач кафедри інтелектуальної власності,
інформаційного та корпоративного права,
юридичний факультет,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: 0009-0002-5348-1170*

Лопатнюк В.А. Правова охорона баз даних за законодавством України та правом ЄС.

Стаття присвячена правовому аналізу окремих положень Закону України «Про авторське право і суміжні права», який було прийнято наприкінці 2022 р. У особливості правової охорони баз даних за законодавством України та правом ЄС. Встановлено, що Закон України «Про авторське право і суміжні права» (2022) суттєво вдосконалив правове регулювання правового режиму баз даних та містить значну кількість новацій щодо правового режиму бази даних, зокрема, запроваджено поділ баз даних на ті, які є об'єктом авторського права, і ті, які охороняються правом *sui generis*. Доведено, що авторське право залишається належною формою охорони виключних авторських прав відповідних суб'єктів, які своєю творчою працею створили такі бази даних. Доведено, що поділ баз даних на оригінальні, тобто такі, що є результатом творчої діяльності, та неоригінальні є класичним та усталеним. Встановлено, що суб'єктом авторського права на бази даних є фізична особа або кілька фізичних осіб, які створили цю базу, або юридична особа, яка набула права на базу даних як роботодавець або замовник; виключні авторські права на базу даних, створену спільно групою фізичних осіб (співавторами), належать їм спільно. Обґрунтовано, що слід розмежовувати базу даних як об'єкт правової охорони і комп'ютерну програму, яка може допомагати функціонувати базі даних, зокрема, може забезпечувати пошукові або інші механізми. База даних може існувати як в електронній формі, так і в іншій об'єктивно вираженій формі. Доведено, що електронна форма бази даних є переважаючою станом на сьогодні, оскільки більшість інформації в умовах сьогодення зберігається в електронному форматі. Встановлено, що право особливого роду (*sui generis*) може передаватися (відчужуватися) відповідно до законодавства, тобто можливим є укладення відповідних договорів щодо надання дозволу на використання бази даних на виключних чи невиключних засадах, або ж взагалі можливим є відчуження прав на відповідні бази даних. Доведено важливість права *sui generis* як регулятора відносин, що виникають у зв'язку із створенням, використанням неоригінальних баз даних та захистом прав на них. Обґрунтовано, що база даних як об'єкт правової охорони, на нашу думку, повинна мати належне правове регулювання, і це можна досягнути завдяки прийняттю окремого законодавчого акту, який би комплексно визначив її правовий режим. Доведено, що база даних виходить за межі законодавства про авторське право, оскільки може охоронятися і правом *sui generis*. Обґрунтовано, що в Україні доцільно запозичити досвід правового регулювання, який є в ЄС (Директива 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про правовий захист баз даних» від 01.03.1996 р.), і прийняти відповідний закон про правову охорону баз даних. Обґрунтовано, що потребує подальшого вдосконалення законодавство України щодо використання баз даних у цифровому середовищі, щодо здійснення та захисту прав на бази даних.

Ключові слова: авторське право, цифрове середовище, інтелектуальна власність, право *sui generis*, база даних.

Lopatnyuk V.A. Legal protection of databases under the legislation of Ukraine and EU law.

The article is dedicated to the legal analysis of individual provisions of the Law of Ukraine «On copyright and related rights», which was adopted at the end of 2022. In particular, the legal protection

of databases under the legislation of Ukraine and EU law. It is established that the Law of Ukraine «On copyright and related rights» (2022) has significantly improved the legal regulation of the legal regime of databases; the new law on copyright contains a significant number of innovations regarding the legal regime of databases, in particular, the division of databases into those that are the object of copyright and those that are protected by sui generis law has been introduced. It is proved that copyright remains an appropriate form of protection of the exclusive copyright of the relevant subjects who created such databases with their creative work. It is proved that the division of databases into original, that is, those that are the result of creative activity, and non-original is classical and established. It is established that the subject of copyright for databases is an individual or several individuals who created this database, or a legal entity that acquired the rights to the database as an employer or customer; exclusive copyrights to a database created jointly by a group of individuals (co-authors) belong to them jointly. It is substantiated that it is necessary to distinguish between a database as an object of legal protection and a computer program that can help the database function, in particular, can provide search or other mechanisms. A database can exist both in electronic form and in another objectively expressed form. It is proven that the electronic form of the database is the prevailing one today, since most information in today's conditions is stored in electronic format. It is established that a special kind of right (sui generis) can be transferred (alienated) in accordance with the legislation, that is, it is possible to conclude relevant agreements on granting permission to use a database on an exclusive or non-exclusive basis, or it is generally possible to alienate rights to the relevant database. The importance of the sui generis right as a regulator of relations arising in connection with the creation, use of non-original databases and protection of rights to them is proven. It is substantiated that a database as an object of legal protection, in our opinion, must have proper legal regulation, and this can be achieved through the adoption of a separate legislative act that would comprehensively determine its legal regime. It is proven that a database goes beyond the scope of copyright legislation, since it can also be protected by the sui generis right. It is substantiated that in Ukraine it is advisable to borrow the experience of legal regulation that exists in the EU (Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council «On the legal protection of databases» of 01.03.1996), and to adopt the relevant law on the legal protection of databases. It is substantiated that the legislation of Ukraine on the use of databases in the digital environment, on the exercise and protection of rights to databases requires further improvement.

Key words: copyright, digital environment, intellectual property, sui generis right, database.

Постановка проблеми. В умовах діджиталізації значного поширення набув такий цифровий об'єкт як база даних. Наприкінці 2022 р. в Україні було прийнято новий Закон України «Про авторське право і суміжні права», у якому авторські відносини урегульовані з урахуванням світового досвіду, зокрема права ЄС, судової практики, що склалася упродовж майже 20-річного періоду застосування попереднього Закону, відтак вказане правове регулювання набуло нового змісту [1, с. 81]. Цей закон суттєво вдосконалив правове регулювання правового режиму баз даних. До цього законодавство України розглядало бази даних лише як об'єкт авторського права, відтак такий підхід законодавця підлягав коригуванню, оскільки база даних може охоронятися і правом sui generis. Окрім того, поодиноких норм, які містилися в Цивільному кодексі України (далі – ЦК України), в Законі України «Про авторське право і суміжні права» (1993 р.) було недостатньо для регулювання вказаних відносин. Норми Угоди про асоціацію також не заповнювали прогалини правового регулювання цього правового інституту [2, с. 205]. Проблематика баз даних як об'єкта авторського права є особливо актуальною з огляду на той факт, що людство сьогодні вступило в епоху великих даних, наслідки накопичення, компіляції та використання яких у разі недостатнього врегулювання вказаних процесів можуть характеризуватись як такі, що знецінять державу, дестабілізують безпеку в суспільстві та розмиватимуть межі приватного життя індивіда [3, с. 130].

Бази даних є важливим цифровим об'єктом, який може використовуватися для відновлення України у післявоєнний час. Бази даних акумулюють значний обсяг інформації і можуть застосовуватися у різних сферах виробництва та сферах надання послуг, у тому числі тих, які використовуються для відновлення зниженої інфраструктури України під час повномасштабного вторгнення. Новий Закон України «Про авторське право і суміжні права» містить значну кількість новацій щодо правового режиму бази даних, зокрема, запроваджено поділ баз даних на ті, які є об'єктом авторського права, і ті, які охороняються правом sui generis. Відтак з 2023 р. база даних в Україні

отримала новий правовий режим, який станом на сьогодні не достатньо досліджений у науковій літературі, а також відсутня нова судова практика щодо розгляду справ, пов'язаних із захистом прав на бази даних як відповідний цифровий об'єкт.

Стан опрацювання проблематики. У вітчизняній та зарубіжній літературі містяться наукові дослідження щодо правової охорони баз даних за законодавством України та правом ЄС. Зокрема, наукові дослідження щодо баз даних здійснювали такими науковцями як Капіца Ю.М., Орлюк О.П., Підпригора О.А., Стефанчук Р.О., Тарасенко Л.Л., Яворська О.С. Якубівський І.Є та інші. Однак переважна більшість наукових досліджень з даної проблематики здійснювалася без урахування реформи законодавства України у сфері авторського права, яка відбувалася у 2022 р. Відтак наукові праці цих та інших вчених не містять наукового аналізу досліджуваної проблематики з урахуванням змін до законодавства про авторське право, що вказує на актуальність даного наукового дослідження. В науковій літературі питання правового захисту баз даних зазвичай досліджувалися лише на рівні окремих наукових публікацій, що ґрунтувалися на задовільному станом на сьогодні правових підходах.

Метою даного дослідження є комплексний загальнотеоретичний аналіз баз даних як об'єкту правової охорони за законодавством України та правом ЄС, визначення прогалин правового регулювання та висловлення пропозицій щодо їх вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. База даних є самостійним об'єктом правової охорони. В Угоді про асоціацію між Україною та ЄС вказано, що термін «база даних» означає сукупність незалежних творів, даних або іншої інформації, розташованих у систематизованому або упорядкованому вигляді та доступних для будь-якої особи за допомогою електронних або інших засобів. Слід звернути увагу на те, що охорона згідно із Угодою про асоціацію між Україною та ЄС не надається комп'ютерним програмам, що використовуються під час створення або функціонування баз даних, доступних за допомогою електронних засобів.

Визначення бази даних, яке наведене у Законі України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 р. (далі – Закон України «Про авторське право і суміжні права» (2022)), дещо відрізняється від того, яке наведено в Угоді про асоціацію. Зокрема, відповідно до цього закону база даних (компіляція даних) – сукупність творів, даних або будь-якої іншої інформації у довільній формі, що розташовані у систематизованому або упорядкованому вигляді, що можуть бути доступні за допомогою спеціальної пошукової системи та/або на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів. Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» 1993 р. база даних (компіляція даних) визначалася дещо по-іншому – сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі - електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, і складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів.

У науковій літературі відзначають, що база даних є багатоаспектною категорією, оскільки вона належить до об'єктів цивільних прав та може розглядатися не лише авторсько-правовому, але і в інформаційно-правовому аспектах [4, с. 30]. Цілком слушна позиція, оскільки, справді, база даних зазвичай є джерелом значного обсягу згрупованої за певними критеріями інформації, і на неї поширюються відповідні правові норми, що унормовують інформаційні відносини.

Станом на сьогодні база даних може бути об'єктом авторського права, а може охоронятися за правом *sui generis*. Звертаємо увагу, що авторське право залишається належною формою охорони виключних авторських прав відповідних суб'єктів, які своєю творчою працею створили такі бази даних. Відповідно до ст. 433 ЦК України компіляції даних (бази даних) є об'єктом авторського права, якщо вони за доббором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності. Тому визначальним для правової охорони авторським правом є наявність інтелектуальної праці.

Поєднання у базі даних сукупності творів надає їй схожості зі складеним твором. Водночас у науковій літературі відзначають, що і складений твір, і база даних є самостійними об'єктами правової охорони авторським правом, однак принципової потреби у їх розмежуванні не виникає, оскільки усім об'єктам надається однакова правова охорона, в основу якої покладені специфічні презумпції (авторства, творчого характеру праці, результатом якої є створений об'єкт), надання правової охорони за фактом створення твору без обов'язкової реєстрації авторства чи здійснення інших публічних процедур, законодавче визнання особистих немайнових та майнових прав за

автором, використання загальноновизнаного знаку правової охорони тощо [5, с. 56]. Погоджуємося з такою позицією і вважаємо, що базу даних у будь-якому разі не слід ототожнювати з складеним твором, оскільки вони мають різну правову природу і призначення.

Як слушно вказано в Угоді про асоціацію між Україною і ЄС об'єктом авторсько-правової охорони є лише ті бази даних, які внаслідок підбору або розташування їхнього інформаційного наповнення є результатом творчої праці автора, і такі бази даних охороняються авторським правом, при цьому жодні інші критерії не застосовуються для визначення їхнього права на охорону.

У науковій літературі відзначають, що розповсюдження правової охорони авторського права на права особливого роду (*sui generis*) стало результатом імплементації Директиви 96/9/ЄС від 11 березня 1996 року «Про правову охорону баз даних» (далі — Директива), якою виробнику неоригінальної бази даних надається правова охорона та захист *sui generis* [6, с. 65]. Дійсно у ст. 7 (1) цієї Директиви вказано, що право для розробника бази даних, який продемонструє, що було зроблено якісно та/чи кількісно значні інвестиції в отримання, перевірку чи представлення вмісту, включає в себе право запобігати витягненню та/чи повторному використанню всього вмісту бази даних чи значної її частини у якісному чи кількісному вимірі [7].

Поділ баз даних на оригінальні, тобто такі, що є результатом творчої діяльності, та неоригінальні є класичним та усталеним. У науковій літературі слушно звертають увагу на те, що право *sui generis* застосовується незалежно від того, чи підлягає відповідна база даних захисту авторським правом чи іншими правами [6, с. 56]. При цьому у праві ЄС, зокрема у Директиві 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про правовий захист баз даних» від 11 березня 1996 р., допускається захист бази даних як авторським правом, так і правом *sui-generis*. Тобто і на оригінальну базу даних, що є об'єктом авторського права, може поширюватися право *sui-generis*. Водночас охорона баз даних через право *sui generis* не повинна здійснюватися таким чином, щоб полегшувати зловживання домінуючим становищем, зокрема, щодо створення і поширення нових продуктів і послуг з додатковою вартістю інтелектуального, технічного, економічного або комерційного характеру [7].

Суб'єктом авторського права на бази даних є фізична особа або кілька фізичних осіб, які створили цю базу, або юридична особа, яка набула права на базу даних як роботодавець або замовник. Виключні авторські права на базу даних, створену спільно групою фізичних осіб (співавторами), належать їм спільно. Ідентичний підхід відображено і в Директиві 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про правовий захист баз даних» від 11 березня 1996 р.

База даних як об'єкт правової охорони існує переважно в електронній (цифровій формі), а також знаходить нові цифрові форми відображення – у веб-сайтах, у блокчейні тощо [2, с. 205]. Окремі автори, зокрема, вказують, що блокчейн є публічною базою даних щодо всіх транзакцій між суб'єктами мережі блокчейн, оскільки мережа блокчейна відкрита для вільного приєднання, і публічність даних мережі фактично означає загальнодоступність цих даних [8, с. 62], водночас станом на сьогодні охопити правову охорону блокчейну у межах однієї правової інституції (база даних) – неможливо [9, с. 74]. Дійсно, в умовах сьогодення база даних створюється та використовується саме в електронній формі. При цьому база даних часто поєднана з комп'ютерною програмою, яка забезпечує її функціонування та пошукові можливості всередині бази даних. Водночас, як вказано у п. 23 Преамбули Директиви 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про правовий захист баз даних» від 11 березня 1996 р., термін «база даних» не повинен вживатися у спосіб, що поширював би його застосування на комп'ютерні програми, які використовуються при створенні чи функціонуванні бази даних і які мають власний правовий режим [7]. У ст. 1 (ч. 3) цієї ж Директиви додатково наголошено, що захист за цією Директивою не застосовується до комп'ютерних програм, які використовуються при створенні чи використанні баз даних, доступних за допомогою електронних засобів [7].

Справді слід розмежовувати базу даних як об'єкт правової охорони і комп'ютерну програму, яка може «допомагати» функціонувати базі даних, зокрема, може забезпечувати пошукові або інші механізми. База даних може існувати як в електронній формі, так і в іншій об'єктивно вираженій формі. Однак електронна форма бази даних є переважаючою станом на сьогодні, оскільки більшість інформації в умовах сьогодення зберігається в електронному форматі.

База даних як об'єкт правової охорони, на нашу думку, повинна мати належне правове регулювання. Це можна досягнути завдяки прийняттю окремого законодавчого акту, який би комплексно визначив її правовий режим. Вважаємо, що база даних виходить за межі законодавства про автор-

ське право, оскільки може охоронятися і правом *sui generis*. В Україні доцільно запозичити досвід правового регулювання, який є в ЄС (йдеться про Директиву 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про правовий захист баз даних» від 01.03.1996 р.), і прийняти відповідний закон про правову охорону баз даних.

У науковій літературі справедливо відзначають, що також у разі прийняття певного кодифікованого акту у сфері інтелектуальної власності, наприклад, Кодексу інтелектуальної власності, база даних справедливо могла би отримати бути одним з об'єктів, який би регулювався нормами цього кодифікованого акту, на що наголошують і в науковій літературі [5, с. 57].

База даних визначається законодавцем і як сукупність творів, і як сукупність будь-якої іншої інформації. Для роботи з базою даних потрібна пошукова система, в межах якої може здійснюватися пошук необхідно інформації в базі даних.

Закон також оперує поняттям «законний користувач бази даних», під яким слід розуміти особу, яка правомірно володіє копією бази даних, виготовленою також правомірно. У Директиві 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про правовий захист баз даних» від 11 березня 1996 р. також відзначено, що законний користувач повинен мати доступ до бази даних і могли використовувати її для цілей і у спосіб, визначений в договорі з власником прав, навіть якщо такий доступ і використання зумовлюються необхідність виконання інших дій, що за інших умов є обмеженими [7].

База даних зазвичай виступає цифровим контентом, оскільки записи у базі даних зберігаються переважно на комп'ютерах, серверах тощо, зазвичай з доступом до мережі Інтернет. На це наголошують і в науковій літературі, вказуючи, що бази даних зазвичай існують саме у цифровій формі, відтак вони виступають як цифрові об'єкти авторського права (за умови наявності оригінальності) [10, с. 64].

У статті 21 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (2022) йдеться про право на бази даних (компіляції даних). Зокрема, бази даних (компіляції даних) за загальним правилом охороняються авторським правом, якщо вони за добором та/або упорядкуванням їх складових частин є результатом творчої діяльності. Норма аналогічного змісту міститься і у ст. 6 Закону України «Про авторське право і суміжні права», в якій наведено перелік об'єктів авторського права. Тобто беззаперечно бази даних за добором або упорядкуванням їх складових частин повинні бути результатом інтелектуальної діяльності для того, щоб бути об'єктом авторського права.

Охорона баз даних не поширюється і не завдає шкоди будь-яким правам на їх складові частини, що увійшли до складу баз даних.

Якщо база даних є неоригінальною, тобто вона за добором та/або упорядкуванням їх складових частин не є результатом творчої діяльності, вона охороняється за правом *sui generis*, а не відповідно до положень про авторське право. При цьому таке право може передаватися, призначатися чи надаватися відповідно до договірної ліцензії [7]. Важливо те, що право особливого роду (*sui generis*) може передаватися (відчужуватися) відповідно до законодавства, тобто можливим є укладення відповідних договорів щодо надання дозволу на використання бази даних на виключних чи невиключних засадах, або ж взагалі можливим є відчуження прав на відповідні бази даних.

Право особливого роду (*sui generis*) здійснюється незалежно від того, чи підлягає відповідна база даних охороні авторським правом або іншими правами. Крім того, право особливого роду (*sui generis*) здійснюється незалежно від того, чи підлягає вміст відповідної бази даних охороні авторським правом або іншими правами.

У науковій літературі відзначають, що якщо база даних є сукупністю творів, то необхідно, щоб їх використання відбувалося з дотриманням авторських прав на ці твори як складових бази даних. Якщо ж твори використовуються з порушенням авторських прав на них, то правова охорона бази даних не надається. Якщо база даних є сукупністю інформації, то, очевидно, на розсуд суб'єкта, що розробив відповідну базу даних, її правова охорона може здійснюватися авторським правом або як конфіденційна інформація [10, с. 64].

Також, звертаємо увагу на те, що охорона баз даних відповідно до права особливого роду (*sui generis*) не перешкоджає здійсненню прав, які існують щодо вмісту такої бази даних. Тобто при створенні бази даних слід дотримуватися прав авторів (суб'єктів майнових авторських прав) на складові частини цієї бази даних.

Як вказано у Законі України «Про авторське право і суміжні права» (2022), момент початку дії права особливого роду (*sui generis*) визначено з дати закінчення створення бази даних. Строк дії цього права спливає через 15 років в останній день календарного року, в якому базу даних

було створено. У випадку оприлюднення бази даних до закінчення строку, визначеного абзацом першим цієї частини, строк чинності цього права спливає через 15 років, в останній день календарного року, в якому базу даних вперше було оприлюднено.

Також слід звернути увагу на те, що будь-яка істотна зміна вмісту бази даних у кількісному чи якісному вимірі, зокрема будь-яка істотна зміна, що впливає з накопичення доповнень, вилучень або послідовних змін, яка дозволяє зробити висновок, що йдеться про суттєвий, визначений якісно і кількісно внесок, надає базі даних, яка є результатом таких змін, окремий строк правової охорони.

База даних можуть бути об'єктом авторського права, якщо її творець (творці) доклали творчих зусиль до її створення (підбір даних, їх упорядкування тощо). Тобто, якщо автор бази даних проявив творчість, креативність, база даних може бути не просто об'єктом права власності, а може охоронятися саме авторським правом. Бази даних використовуються у різних сферах, в тому числі у креативних індустріях.

На нашу думку, саме наявність творчості, креативності перетворює базу даних з простого матеріального об'єкту, який охороняється правом *sui generis*, в об'єкт авторського права.

Проаналізувавши законодавче визначення бази даних, можна виокремити наступні ознаки бази даних як об'єкту правової охорони:

це сукупність творів, певних даних або будь-якої іншої незалежної інформації;

ці твори, дані тощо розташовані у довільній формі;

підбір і розташування складових частин бази даних та її упорядкування є результатом творчої, креативної праці її автора (авторів);

база даних має спеціальну пошукову систему, зазвичай на основі електронних засобів (комп'ютера), завдяки якій здійснюється пошук її складових частин;

база даних існує переважно у цифровій формі.

Як бачимо, бази даних можуть включати в себе як (чужі, зазвичай) об'єкти авторського права (певні твори), так і інші відомості, інформацію, які не охороняються авторським правом. При цьому не можна просто «включити» чужі об'єкти авторського права у власну базу даних – слід обов'язково отримати згоду від володільця майнових авторських прав на цей об'єкт. Закон також містить це правило, оскільки надання / не надання згоди на включення твору до бази даних – це елемент права на використання твору, виключність якого гарантована володільцю майнових прав.

Довільність форми розташування даних, творів тощо у базі даних – це можливість автора бази даних проявити креативність щодо розташування її складових. Недаремно законодавець наголошує, що якщо підбір і розташування складових частин бази даних та її упорядкування є результатом творчої праці її автора (авторів), лише у цьому випадку виникатиме авторське право на базу даних. Для користувача бази даних важливо: яка інформація є в базі даних, і як ця інформація (твори) розташовані у базі даних, як їх знайти. Власне, щоб була можливість пошуку інформації у базі даних, застосовується спеціальна пошукова система, яка зазвичай базується на основі електронних засобів (комп'ютера), завдяки якій і здійснюється пошук її складових частин.

Пошукова система – це переважно окрема комп'ютерна програма, яка призначена обслуговувати базу даних, та яка повинна бути зручною для користувача (водночас цей критерій в жодному разі не впливає на можливість бази даних чи відповідної комп'ютерної програми бути об'єктом правової охорони).

Пошукова система в базі даних виконує свою власну функцію (пошук інформації, творів тощо), і є складовою частиною бази даних. Вважаємо, що база даних може використовуватися і без наявності пошукової системи. Законодавець у визначенні бази даних чітко наголошує, що інформація, твори тощо у базі даних можуть бути доступні за допомогою спеціальної пошукової системи та/або на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів. Інколи автори створюють оригінальну базу даних (або ж неоригінальну), але не закладають спеціальний пошуковий механізм інформації у такій базі даних.

База даних існує переважно у цифровій формі, і це потреба і реальність сьогодення, оскільки відбувається масова діджиталізація, комп'ютеризація. Більшість інформації сприймається людьми саме через комп'ютер, ноутбук, планшет, телефон (смартфон), інші подібні пристрої. «Нецифрові» бази даних, безумовно, існують, але за вимогою часу більшість з них або перейшли, або переходять у цифрову форму. Більшість нових баз даних практично стовідсотково створюються у цифровій формі.

Висновки. База даних як об'єкт правової охорони в Україні отримала значне законодавче оновлення у 2022 р. з прийняттям нового Закону України «Про авторське право і суміжні права», що суттєво вдосконалили її правовий режим.

Видається доцільним та виправданим поділ баз даних на оригінальні і на неоригінальні. Відзначаємо важливість права *suī generis* як регулятора відносин, що виникають у зв'язку із створенням, використанням неоригінальних баз даних та захистом прав на них. Водночас подальшого вдосконалення потребує законодавство України щодо використання баз даних у цифровому середовищі, щодо здійснення та захисту прав на бази даних.

На нашу думку, в Україні доцільно запозичити досвід правового регулювання щодо баз даних, який існує в ЄС, і за аналогією з Директивою 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про правовий захист баз даних» від 11 березня 1996 р. слід розробити та прийняти окремий закон про правову охорону баз даних, який би унормував правовий режим як оригінальних, так і неоригінальних баз даних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Яворська О.С. Захист авторських/суміжних прав у разі створення загрози їх порушення: теоретико-прикладні питання. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2023. № 76. С. 81–88.
2. Тарасенко Л.Л. База даних як об'єкт правової охорони. Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Цифрова трансформація та цифрова економіка в умовах воєнного стану: аспекти інтелектуальної власності». Київ: Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України, 2022. С. 201–205.
3. Петренко А. Ознаки бази даних як об'єкта авторського права. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. № 6. С. 126–132.
4. Єфіменко М.Ю. База даних як об'єкт інформаційних правовідносин. *Право і безпека*. 2015. № 4 (59). С. 27–31.
5. Яворська О. Охорона прав на бази даних. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2021. № 72. С. 55–63.
6. Штефан О.О. Цивільно-правові способи захисту авторського права і суміжних прав: новації законодавства. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1-2. С. 64–74.
7. Директива Директива 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про правовий захист баз даних» від 11 березня 1996 р.
8. Баранов О.А. Інтернет речей і блокчейн. *Інформація і право*. 2018. № 1. С. 59–71.
9. Теремецький В., Маляр С. Місце блокчейну в системі об'єктів авторських прав. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. № 4. С. 72–78.
10. Тарасенко Л.Л. Авторське право у цифрову епоху: основні тенденції і зміни. *Вісник Львівського університету*. Серія Юридична. 2022. № 75. С. 61–72.